

: Лібра, 2001. – 840 с. **10.** *Нідлз Б.* Принципы бухгалтерского учета / Нідлз Б., Андерсон Х., Колдуелл Д. – Москва : Финансы и статистика, 1996. – 583 с. **11.** *Соколов Я.В.* Основы теории бухгалтерского учета / Я.В.Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 495 с. **12.** *Сопко В.* Бухгалтерський облік: Навч. посібник / В. Сопко. – 3-тє вид. перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с. **13.** *Шеремет А.Д.* Методика фінансового аналізу / Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С., Ненашев Е.В. – М. : Инфра-М, 2000. – 208 с. **14.** *Г.Г. Штулер;* За ред. Н.І. Ценклер. – Ужгород; ІВА, 2000. – 356 с. **15.** *Хом'як С.* Вексельна документація / С. Хом'як // Баланс. – 2001. - № 30(363). – 325с.

Надійшла до редакції 09.10.10

УДК 658

О.Р. САВЧЕНКО, канд. екон. наук, ст. викл. Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМУВАННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ

Анотація У статті обґрунтовано підхід до визначення основних чинників, що впливають на ефективність формування, функціонування та розвитку системи менеджменту. Визначено, що якісні властивості внутрішніх підсистем системи менеджменту формують її адаптаційний організм, здатний функціонувати в тих умовах, які диктує зовнішнє середовище організації.

Annotation In this article a point of view of determination of the main facts which influence on effectiveness of formation, functioning and development of management's system is substantiated. It is determined, that qualitative properties of internal semisystems of management's system form its adaptive constitution which can function in those conditions which are dictated by external encirclement of organization.

Постановка проблеми. З року в рік зовнішнє середовище вітчизняного бізнесу стає більш жорстким. Ключові характерні ознаки ринку сьогодні - це невизначеність, ризикованість, конкурентність, мінливість і т.п. Однак несприятливі та складні особливості ринкового господарювання несуть у собі не лише проблеми для вітчизняних підприємців, але й змушують їх бути більш сильнішими, обізнаними та рішучими стосовно пошуку якісних рішень задля утримання ринкових позицій та розвитку в перспективі.

Теоретики менеджменту та практики бізнесу зазначають, що для того, щоб бути успішним у нинішніх умовах, необхідно перш за все бути обізнаним стосовно власних потенційних проблем, тобто тих факторів, які визначають можливості та умови ринкового перебування суб'єктів підприємництва. Тому, знаючи про певні обставини, приймаються відповідні рішення, які сприяють процесу адаптації організацій до умов зовнішнього

середовища або усуненню проблем внутрішнього характеру. Тож ефективність бізнесу певною мірою визначається поінформованістю керівництва про стан справ кожного рівня, відділу організації, а також про потенційні чинники зовнішнього середовища організацій, які диктують умови їхнього функціонування.

Стан вивчення проблеми. Сьогодні існує велика кількість різноманітних праць, присвячених визначенню факторів впливу на організації та способам їх ідентифікації. Розуміючи важливість даної проблеми, вітчизняними та закордонними науковцями з різних напрямків, таких як менеджмент, маркетинг, економіка підприємств, ризикологія тощо, розроблено різноманітні класифікації факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ організацій. Для наочного їх відображення науковцями використовуються графічні моделі, табличні чи схематичні форми, кожна з яких заслуговує на увагу.

Більшість підходів є типовими, оскільки передбачають поділ факторів на внутрішні та зовнішні, однак не враховують певного життєвого етапу, на якому перебувають організації. Крім того, існуючі класифікації факторів внутрішнього середовища не враховують їх приналежність до тієї чи іншої підсистеми, а мають загальний характер для організацій у цілому.

Оскільки під організацією в теорії управління розуміють соціально-економічне утворення, що складається з ряду взаємодоповнюючих і взаємозалежних частин (підсистем), які функціонують для досягнення спільної мети, то якісний потенціал кожної формує загальну ефективність функціонування соціально-економічної системи загалом.

Зважаючи на вищезазначене, **метою статті** є визначення потенційних чинників, що впливають на ефективність формування, функціонування та розвиток системи менеджменту організацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій доводить, що питанням вивчення внутрішнього середовища організаційної системи, підсистем організацій та їх зовнішнього оточення присвячено велику кількість праць як вітчизняних, так і закордонних науковців. Серед них перш за все варто відзначити класиків менеджменту, таких як Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф., Лівітт Г., Пітерс Т., Уотермен Р., Бодді Д., Пейтон Р. та ін. Сучасними поглядами на дану проблему можна вважати підходи Беседіна М., Гомби Л., Гріфіна Р., Діденка В., Монастирського Г., Мошека Г., Нагаєва В., Осовської Г., Піддубної Л., Поршнева А., Румянцевої З., Саломатіна Н., Хміля Ф., Яцури В., та ін.

Незважаючи на важливі та вагомі внески у вивчення даної проблеми, все ще поза увагою дослідників залишається визначення факторів окремих підсистем внутрішнього середовища організацій та їх зовнішнього оточення, що характерні певному етапу розвитку, на якому вони перебувають.

Викладення основного матеріалу. Перш ніж підійти до вирішення поставленої нами проблеми, варто визначити сутність соціально-економічної системи і її підсистем.

За підходами таких науковців, як Беседін М.О., Нагаєв В.М., Гріфін Р., Яцура В., Мескон М.Х., Альберт М., Хедоурі Ф., Монастирський Г.Л., Мошек Г.Є., Осовська Г.В., Хміль Ф.І. [4, с. 28; 5, с. 18-19; 6, с. 90-91; 2, с. 98-99; 7, с. 52; 3, с. 10; 8, с. 131-132], всі організації є системами. Отже, організація – це соціальне утворення (працівники як соціальний компонент), якому притаманні такі специфічні властивості, як здатність елементів до взаємодії, «елементарний» склад підсистем, упорядкованість, цілісність та структурованість, що функціонує для досягнення визначеної мети.

У соціально-економічних системах виокремлюють певні комплекси елементів – підсистеми. Як елемент системи підсистема, у свою чергу, є системою щодо її складових [1, с. 25].

Аналіз літературних джерел [2, с. 161; 3, с. 14; 7; 8, с. 15; 9, с. 23] доводить, що в системі виділяють керуючу (керівники та власники організацій) та керовану підсистеми (виконавці процесів). Крім того, у більшості випадків розрізняють такі підсистеми, як фінансово-економічну, соціальну, матеріально-технічну, інформаційну, організаційну, виробничу. Відповідно, кожна зазначена підсистема буде містити властиві саме їй фактори, що впливають на процес успішного функціонування системи загалом.

Варто зазначити, що існує велика кількість різноманітних факторів, які впливають на діяльність кожного господарюючого суб'єкта. Це пояснюється тим, що організації – це відкриті системи, внутрішні елементи яких взаємодіють не лише між собою, а й із зовнішнім середовищем [1, с. 22; 2, с. 110; 3, с. 18; 4, с. 28].

У літературних джерелах за темою дослідження фактори зовнішнього середовища поділяють на мікро- та макросередовище, або прямої і непрямой дії. Відповідно, для топ-менеджменту підприємства варто в полі зору мати саме ті чинники, які мають безпосереднє відношення до його діяльності і найбільшою мірою визначають умови його перебування в цьому середовищі.

Доречно погодитись з думкою Монастирського Г.Л., який стверджує, що життєвий цикл організації відіграє важливу роль у системі чинників її внутрішнього середовища, хоча й не завжди виокремлюється внаслідок того, що сприймається не як ситуативна змінна, а як загальносистемна властивість організації, що відображається на інших її складових частинах. Однак багато труднощів та проблем організації визначаються рівнем її зрілості [2, с. 102].

Як відомо, життєвий цикл організації – сукупність стадій, які проходить організація за період свого життя: народження, дитинство, юність, зрілість, старіння, відродження. Беручи до уваги вказані життєві етапи організацій, нами було узагальнено три загальні форми стану, у якому вона перебуває – етап формування, функціонування та розвитку (якщо два попередні були успішними).

Тож, беручи до уваги усе вищеприведене та застосовуючи методи графічний та факторного аналізу – для визначення факторів і їх наочного відображення у схематичній формі, на рис.1-3 відображено моделі «риб», які містять неповну структуру основних факторів, що впливають на

ефективність формування, функціонування та розвиток систем менеджменту організацій.

Особливість даної моделі полягає в тому, що «кістяк» рибки відображає структуру внутрішніх підсистем, які характеризуються рядом властивих їм чинників, а також секторів зовнішнього середовища та їх факторів, що диктують умови, в яких перебуває система організації на певному етапі.

Отже, етап формування бізнесу (реєстрація, початкове інвестування, формування структури) починається з визначення мети, яка полягає у виживанні та виході організації на ринок. Досягнення цієї мети вимагає від її керівництва високої компетентності, аналітичних здібностей, належної економічної та правової підготовки, а також рішучості, працездатності, наполегливості, комунікабельності та ініціативності.

На цьому ж етапі формується кадрова складова системи менеджменту, яка є ключовим та визначальним чинником подальшого розвитку та функціонування організації.

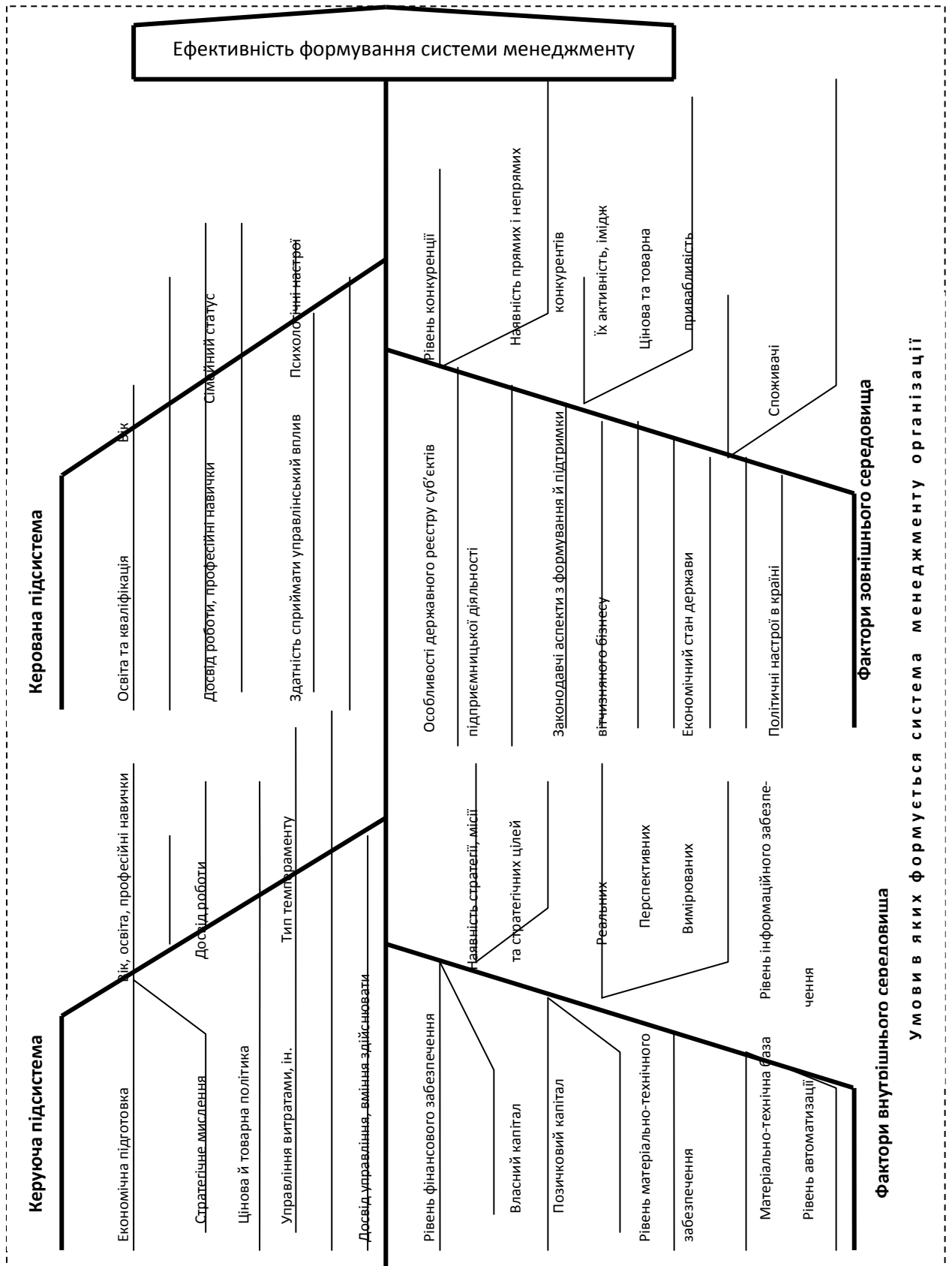

Рис. 1 – Фактори, що впливають на формування системи менеджменту організації

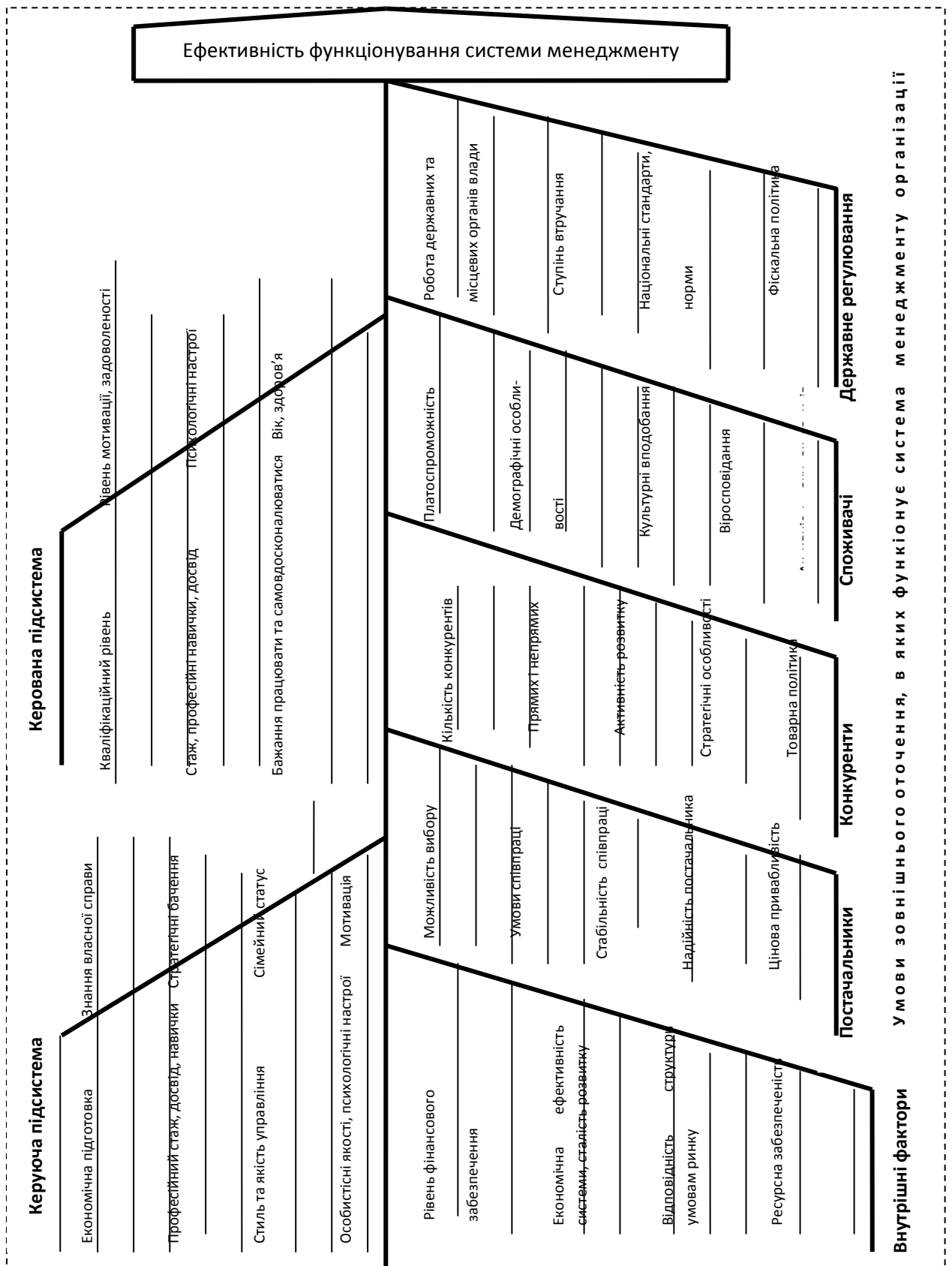

Рис. 2 – Фактори, що впливають на функціонування системи менеджменту організацій

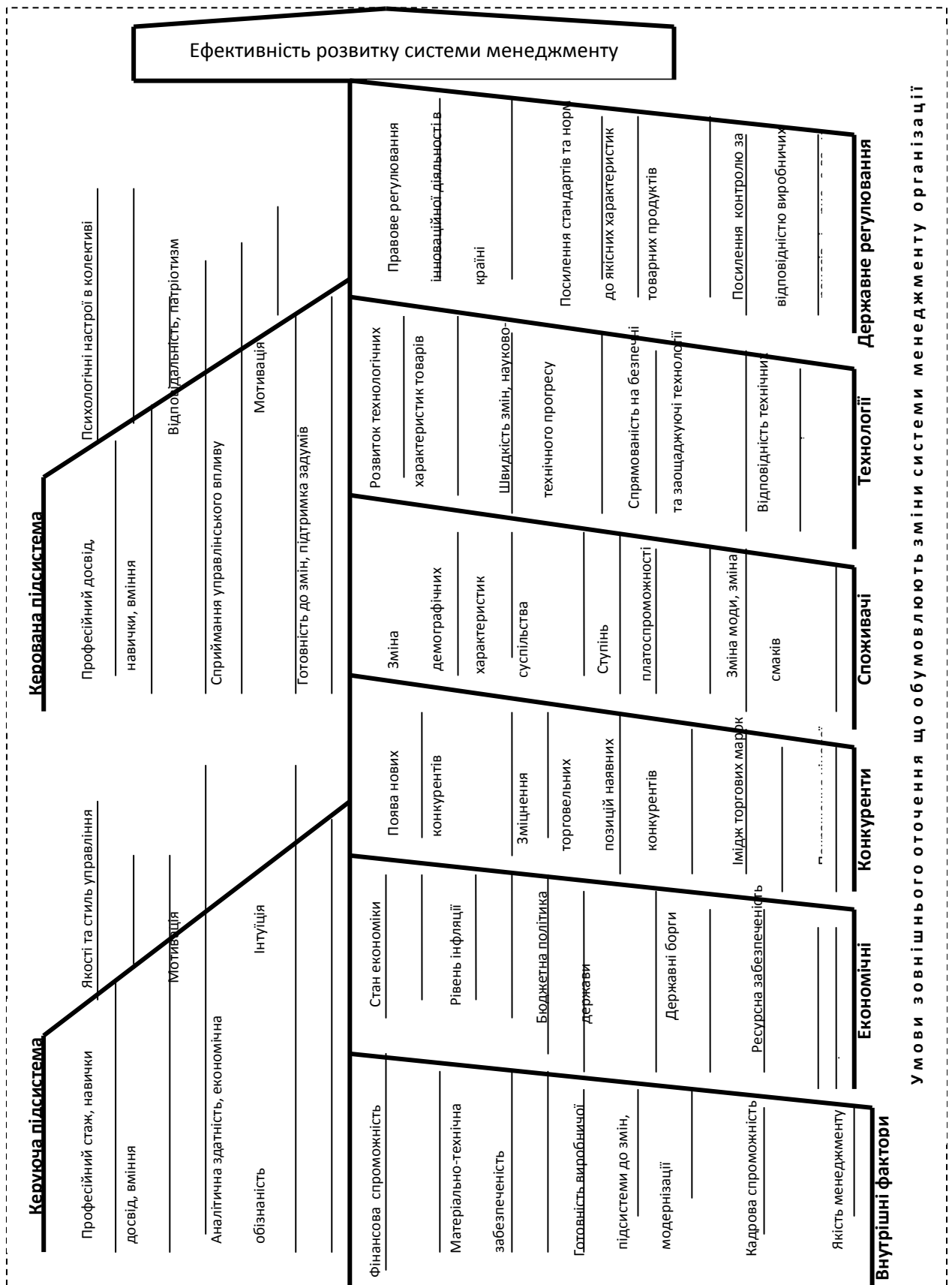

Рис. 3 – Фактори, що впливають на розвиток системи менеджменту організацій

За результатами аналізу (рис. 1), основними характерними особливостями цієї підсистеми є наявність таких якісних властивостей

персоналу, як попередній стаж, досвід, професійні вміння та навички, особисті якості, бажання працювати та навчатися, здатність працювати в колективі, виконувати вказівки керівників тощо.

Крім цього, визначальними аспектами на цьому етапі є фінансова спроможність власників для започаткування бізнесу, наявність матеріально-технічної бази, і головне, інформації про ринок і його потреби. Саме достовірність інформації про умови та чинники зовнішнього середовища (рис. 1) визначає успіх чи невдачу формування бізнес-системи.

За умови позитивного процесу формування та певного розвитку (згідно з визначеними цілями та можливостей), організація входить у стан функціонування.

Головною метою цього етапу є збалансування зростання, максимізація прибутків та масштабів виробництва, формування торгового бренду, підвищення конкурентоспроможності, утримання або розширення ринкових позицій.

Основними факторами керуючої та керованої підсистем (рис. 2) є підвищення якісних характеристик кадрів, зміцнення корпоративного духу, поведінки, активності, цільової спрямованості персоналу, розуміння цінностей, своєї справи тощо. У досягненні позитивного результату ключову роль відіграють стиль управління з боку керівництва, а з боку підлеглих – вміння сприймати управлінський вплив та дотримання балансу ролей. Особливого значення при цьому набуває мотивація кадрів.

Серед внутрішніх факторів, що визначають умови ефективного функціонування системи менеджменту, найважливішими є фінансове забезпечення організації, рівень матеріально-технічної бази, який має першочергове значення для продуктивності кадрів, якості товару, виробничих потужностей, собівартості продукту, а отже, і його конкурентоспроможності на ринку тощо. Не менш важливу роль відіграють інформаційне, організаційне, соціальне забезпечення. Відповідно потенційна можливість кожної підсистеми формує загальну спроможність функціонування системи організації в ринковому середовищі.

Серед зовнішніх чинників (рис. 2) нами визначено фактори прямого впливу – це споживачі з їх вимогами, потребами, купівельною спроможністю і вподобаннями; постачальники, що визначаються за надійністю, ціною «привабливістю», асортиментом послуг, іміджем і т.п.; конкуренти, прямі і непрямі, ефективність їх роботи на тому ж самому ринку та зацікавлені групи.

До інших чинників ми віднесли особливості умов, що визначаються зовнішнім оточенням організації. Це державні інститути, як координатори бізнес-дій суб'єктів господарювання, законодавча та фіскальна системи, політичні настрої у країні, соціально-культурні особливості суспільства тощо.

Тож головними характеристиками системи менеджменту організацій на цій стадії є набуття ринкового досвіду, забезпечення стійкого розвитку при умові збалансованого функціонування кожної її підсистеми.

Оскільки умови ринку з роками стають більш складними (рис. 3), завданням кожної організації є збереження досягнутих результатів. Для цього потрібні зміни: кадрові (колективізм, впровадження наукової організації праці, ротація кадрів і т.д.), технічного переозброєння, маркетингової політики, товарної політики, організаційної структури, управлінські, ін., що визначатимуть адаптаційний організм системи до нових вимог.

Роль керуючої підсистеми в даному випадку полягає в орієнтації ресурсів організації на інновації, що забезпечать її виживання, адаптацію до оточення, що змінюється.

Цьому етапу характерні затрати фінансів та часу, а також стреси, що викликані змінами, які не завжди є позитивними.

Серед внутрішніх умов, що визначають необхідність розвитку системи (рис. 3), ми визначаємо фінансову спроможність організації, виробничі потужності, кадровий потенціал та його готовність до змін, інформаційне забезпечення.

Щодо зовнішніх умов розвитку, то саме вони стимулюють організацію до змін. Серед них (рис. 3): конкуренти, їх активність, імідж та успішність є головними стимуляторами самовдосконалення системи організації; споживачі, зміна їх купівельної спроможності, смаків та вимог до товарів, прихильність до торгових марок, дотримання моди та ін., стають напрямком для вдосконалення товару; технології є особливим регулятором інноваційних змін системи. Швидкість НТП, покращення функціональних особливостей товарів, поява нових продуктів та напрямок на енерго- й матеріалоозаощаджуючі технології – характерні сучасні чинники цього сектору зовнішнього оточення організації; економічні умови – не менш важливий фактор розвитку підприємств, оскільки визначають можливість взагалі працювати на ринку та «робити» бізнес. Особливості фіскальної політики держави, якість банківської системи, цінова політика ринку та стан економіки держави в цілому певним чином формують фінансову спроможність вітчизняних підприємств; державне регулювання – особливий координатор та регулятор дій суб'єктів підприємництва. Саме воно в цілому визначає права та можливості дій суб'єктів ринку, а також вказує на характеристики товарів (згідно з нормами та стандартами), які мають бути дотриманими при їх випуску на ринок.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищезазначене, підведемо підсумки. Система менеджменту – це впорядкована структура організації, у якій чітко проглядається тісний зв'язок між її елементами, їх взаємодія, цілісність та емерджентність, що забезпечує здатність менеджменту організації адаптувати її до умов ринкового функціонування та досягнення кінцевих результатів.

Ефективність формування, функціонування та розвиток системи менеджменту організації визначається, по-перше, внутрішніми її властивостями підсистем, що відображають потенціал її функціонального призначення, можливості та якість взаємодії з іншими процесами та системами у відповідності із зовнішніми умовами, в яких вона знаходиться.

Сукупність результатів дозволяє діагностувати цікаву дослідницьку сферу – на основі спрощеної моделі факторів впливу з використанням комп'ютерної техніки будувати моделі багаторівневих ієрархічних структур інформації про потенційні чинники організацій.

Список літератури: 1. Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Л. Г. Шморгун. – К. : Знання, 2010. – 452 с. 2. Монастирський Г. Л. Теорія організації : навч. посіб. / Г. Л. Монастирський. – К. : Знання, 2008. – 319 с. 3. Осовська Г. В. Менеджмент організацій : підруч. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : Кондор, 2009. – 680 с. 4. Бєседін М. О. Основи менеджменту : оцінно-ситуаційний підхід (модульний варіант) : підруч. / М. О. Бєседін, В. М. Нагаєв. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 496 с. 5. Основи менеджменту: підручник / Гріфін Р., Яцура В. ; наук. ред. В. Яцура, Д. Олесневич. – Львів : БАК, 2001. – 624 с. 6. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон., М. Альберт, Ф. Хедоури [пер. с англ.] : – 2-е изд. – М.: Дело, 2001. – 800 с. 7. Мошек Г. Є. Менеджмент підприємства : підруч. / Г. Є. Мошек, Л. А. Гомба, Л. П. Піддубна. – К. : Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2002. – 317 с. 8. Хміль Ф. І. Основи менеджменту : підруч. / Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2005. – 608 с. 9. Хомяков В. І. Менеджмент підприємства. 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Кондор, 2005. - 434 с.

Надійшла до редакції 15.10.10

УДК 657.6

О. Л. ШЕРСТЮК, канд. екон. наук, доц. Київський національний торговельно-економічний університет

АСПЕКТИ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ ОБЛІКОВИХ ОЦІНОК

Анотація. У статті викладені аспекти, які мають бути досліджені аудитором під час перевірки облікових оцінок, використаних при складанні фінансової звітності. Визначено вплив зазначених аспектів на виконання аудитором відповідних процедур.

Abstract. There are aspects that should be researched auditor during authentication assessments used in compiling financial statements in the article. Also there is influence of the aspects of the implementation of an appropriate procedures in the article.

Вступ. Унаслідок невизначеності, властивій господарській діяльності, багато статей у фінансових звітах неможливо оцінити точно. У таких випадках застосовується облікова попередня оцінка, яка являє собою визначення приблизної вартості об'єктів обліку та суми статті звітності за відсутності точних методів оцінювання [1].

Прикладами обставин, які визначають необхідність застосування до об'єктів облікових попередніх оцінок, є наявність безнадійних боргів, старіння запасів, необхідність визначити справедливую вартість фінансових активів або фінансових зобов'язань, термінів корисної експлуатації активів,